

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені А. С. МАКАРЕНКА

ЖЕНЬ СІНЬЯН

УДК 378.015.3:159.923.2]:[373.011.3-051:78](043.3)

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ТВОРЧОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ В
ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Суми – 2019

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Демидова Марина Григорівна,
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
завідувач кафедри музично-інструментальної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Мозгальова Наталія Георгіївна,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
завідувач кафедри музикознавства,
інструментальної підготовки та хореографії;

кандидат педагогічних наук, доцент
Петренко Марина Борисівна,
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка,
доцент кафедри хорового диригування,
вокалу та методики музичного навчання.

Захист відбудеться 28 березня 2019 року о 09.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.053.01 у Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка за адресою: 40002, м. Суми, вул. Роменська, 87, ауд. 214.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (40002, м. Суми, вул. Роменська, 87).

Автореферат розіслано 27 лютого 2019 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. Г. Козлова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність і доцільність дослідження. В останні роки в Україні розробляється принципово новий підхід до проблеми розвитку особистості у площині парадигми гуманізації освіти, що зазначено в Законах України «Про вищу освіту» (2018), «Про освіту» (2017), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013), Концепції «Нова українська школа» (2016).

Сучасні зміни в соціальному і культурному житті визначили нові пріоритети педагогічної діяльності, що вимагають від майбутнього вчителя бути здатним до прийняття нестандартних рішень, активно-перетворюючої позиції та професійного самовизначення. У зв'язку з цим однією з актуальних проблем сучасної української освіти є проблема творчої самореалізації особистості майбутніх учителів, зокрема й учителів музики (К. Завалко, А. Зайцева, А. Зарицька та ін.).

Музичне мистецтво, як вищий прояв художньо-естетичної творчості людини, створює та зберігає через художні образи світові та загальнолюдські цінності, які впливають на свідомість особистості та спонукають її до вибіркового ставлення до артефактів, образів, продуктів творення, що є атрибутами творчої самореалізації їх митців. У контексті зазначеного важливою є проблема формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації. Останню представлено у дослідженнях О. Єременко, С. Грозан, О. Олексюк, А. Растригіної, Н. Сегеди, О. Теплової, О. Устименко-Косоріч та ін. Разом із тим, ціннісне ставлення до творчої самореалізації зумовлено сформованістю ціннісних інтенцій особистості майбутнього вчителя взагалі. Зокрема, вчені вказують на ціннісне ставлення особистості до навколишнього світу (І. Бех, І. Зязюн, А. Зись, М. Каган, В. Кузь, К. Левківський, Л. Левчук, О. Савченко, Г. Шевченко та ін.); на ментальні цінності мистецької освіти (О. Реброва) та професійної діяльності (Н. Мозгальова), на формування естетичних цінностей у школярів (О. Лобова), що ґрунтується на традиціях формування емоційно-ціннісного ставлення учнів як компонента процесу навчання (Ю. Бабанський, П. Гальперін, А. Дістервег, П. Каптерев, Я. Коменський, В. Сухомлинський та ін.); на формування внутрішньої потреби особистості до спілкування з художніми образами як цінність (В. Дряпіка, С. Мельничук, О. Ростовський, О. Рудницька та ін.); усвідомлення власних естетичних переживань емоційного змісту художніх творів (В. Бутенко, О. Олексюк, М. Петренко, Г. Падалка, Г. Шевченко та ін.); вивчення феномену «самоствавлення» (М. Лісіна, С. Пантелєєв, Н. Сарджвеладзе, О. Соколова, К. Роджерс та ін.).

Питання формування ціннісного ставлення до творчої самореалізації є предметом наукового дослідження вчених у галузі музикознавства і культурології (О. Рудницька, М. Головань, О. Олексюк та ін.). Проте аналіз психолого-педагогічних джерел показав, що в музично-педагогічній галузі

проблема формування саме художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації залишається маловивченою.

Актуальність проблеми та відсутність наукових досліджень щодо визначення особливостей методики формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації дослідження зумовили низку *суперечностей*, а саме:

- між науково обґрунтованою дефініцією ціннісного ставлення до мистецтва в науковому дискурсі, орієнтацією мистецько-освітнього процесу на феномен художньо-ціннісного ставлення та відсутністю його теоретичного обґрунтування в контексті фахової підготовки майбутніх учителів музики;

- між нагальною потребою в підготовці майбутніх учителів музики, здатних до творчої самореалізації в контексті ціннісної парадигми мистецької освіти та відсутністю обґрунтованої методики формування їх художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки;

- між необхідністю формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації та відсутністю визначених критеріїв її оцінювання.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня розробленість в теорії та практиці музичного навчання, наявність визначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **«Методика формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та становить частину наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (реєстраційний номер 0114U007160).

Тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 14 від 29 червня 2017 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки.

Відповідно до мети сформульовано такі **завдання**:

1. Розкрити сутність феномену ставлення та ціннісного ставлення в філософському і психолого-педагогічному контекстах.

2. З'ясувати зміст та структуру художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки.

3. Обґрунтувати методику формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

4. Визначити критерії та показники оцінювання рівня сформованості художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки.

5. Експериментально перевірити ефективність методики формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Об'єкт дослідження – творча самореалізація майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

Предмет дослідження – методика формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення розвитку особистості, що засновані на загальнолюдських цінностях в освіті та виявляються в галузі мистецької освіти, зокрема творчої самореалізації; концептуальні засади теорії ставлення, що спрямовані на формування системи ціннісного ставлення особистості в поєднанні з теорією пізнання як духовної практики та творчої самореалізації як сенсу професійного становлення і фахового росту. Зазначені концепції зумовили актуальність застосування наукових підходів щодо дослідження і формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки: аксіологічний, особистісно-діяльнісний, тринітарний, холістський, творчо-ставленницький, емоційно-комунікативний, що застосовуються в парадигмі генералізованої теорії ставлення.

Теоретичну основу дослідження становлять: аксіологічні основи процесу вдосконалення професійної діяльності вчителів (М. Васильєва, Н. Волкова, В. Гриньова, О. Семиченко, Р. Скульський, А. Сущенко, Г. Чижакова, С. Харченко та ін.), дидактичні основи особистісно зорієнтованого навчання (Г. Балл, В. Загвязинський, В. Кан-Калік, О. Савченко, О. Пехота, І. Підласий, І. Якиманська, Є. Бондаревська, Б. Кобзар, О. Пархоменко, Н. Тімощук та ін.), гуманістичні, філософські, соціологічні, культурологічні аспекти феномену «ціннісне ставлення» (Т. Андрєєва, О. Богомолів, М. Вебер, Г. Гребеньков, П. Гуревич, В. Малахов, Т. Парсонс, Р. Перрі, В. Стасевич, У. Томас та ін.); актуальні проблеми ціннісного ставлення людини до мистецтва (І. Бех, І. Зязюн, А. Зись, М. Каган, В. Кузь, Л. Левчук, О. Савченко, Г. Шевченко та ін.); психолого-педагогічні засади творчої активності та творчої самореалізації у процесі навчання (Б. Ананьєв, Н. Батюк, Л. Виготський, О. Леонт'єв, О. Лобова, С. Рубінштейн, Ю. Самарин, Б. Теплов, Т. Шамова, І. Якиманська та ін.); педагогічні аспекти самореалізації як активної пізнавальної та творчої діяльності в умовах освітнього процесу (І. Бех, І. Зязюн, О. Коберник, О. Кононко, В. Оржеховська, А. Сиротенко та ін.); загальнотеоретичні положення про роль художньо-творчої діяльності в розвитку особистості (А. Брушлинський, В. Моляко, Я. Пономар'єв, В. Роменець та ін.); сучасні тенденції педагогічної освіти та особливості підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва (О. Андрейко, Г. Ніколаї,

О. Олексюк, Г. Падалка, О. Реброва, О. Рудницька та ін.); теоретичні та методичні аспекти фортепіанної підготовки (О. Алексеев, Б. Міліч, С. Савшинський та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації мети і вирішення поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс взаємоузгоджених методів: теоретичні – аналіз, систематизація та узагальнення наукових джерел – для уточнення сутності понять «цінність», «ціннісне ставлення», «художньо-ціннісне ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації»; методи порівняння, систематизації, класифікації, узагальнення отриманих теоретичних та практичних даних, теоретичне моделювання – для виявлення структури, умов формування та побудови критеріального апарату щодо оцінювання рівня сформованості досліджуваного феномену в майбутніх учителів музики; емпіричні – констатувальний і формувальний експерименти, під час яких застосовано педагогічне спостереження, вивчення навчально-методичної документації, узагальнення педагогічного досвіду, педагогічне спостереження, анкетування, тестування, опитування, методи ціннісного, теоретичного, слухового та комплексного аналізу музичних творів, метод рейтингу, творчі завдання – для визначення рівня сформованості художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації у майбутніх учителів музики; методи інверсії, ідеалізації, творчого саморозвитку, критичного мислення, бреїстормінгу, ідентифікації, трансдисциплінарності, музичної імпровізації, художньо-дослідницького – для формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації в майбутніх учителів музики; констатувальний та формувальний етапи експерименту – для перевірки ефективності методики формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики; статистичні – для опрацювання результатів педагогічного експерименту та підтвердження їх достовірності.

Наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що *вперше* запропоновано методику формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі інтерпретаційної, імпровізаційної та художньо-вербальної навчальної діяльності майбутнього вчителя музики. Розкрито феноменологію категорії художньо-ціннісне ставлення та його специфіку в процесі творчої самореалізації майбутніх учителів музики; з'ясовано його сутність, структуру та поетапну методику формування на засадах аксіологічного, особистісно-діяльнісного, тринітарного, холістського, творчо-ставленницького та емоційно-комунікативного наукових підходів. Обґрунтовано впровадження педагогічних умов: інтенсифікація системи самостійної роботи студентів у рамках фасилітаторської діяльності викладача, спрямованої на розвиток творчого потенціалу та інноваційну діяльність майбутніх учителів музики; залучення до емоційного та раціонального видів оцінної діяльності як ключових механізмів формування у студентів ціннісного ставлення до об'єктів пізнавальної діяльності; забезпечення інтеграції та посилення практичної налаштованості дисциплін фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Уточнено сутність понять «ставлення», «ціннісне ставлення», фахова підготовка майбутнього вчителя музики, художні цінності, творча самореалізація майбутнього вчителя музики.

Подальшого розвитку набула теорія та методика розвитку творчого потенціалу студентів, розуміння феномену самореалізації у навчально-творчій діяльності, проблема формування ціннісного ставлення до навчальної діяльності у процесі вивчення студентами-музикантами фахових дисциплін.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що запропоновані методи та педагогічні умови можуть бути використані в межах викладання фахових дисциплін «Основний музичний інструмент» та «Концертмейстерський клас» під час навчання гри на різних музичних інструментах (скрипка, саксофон, баян тощо); у самостійній роботі студентів та під час педагогічної практики. Розроблену та експериментально перевірену методику можна застосовувати для формування методичної компетентності магістрів. Окремі позиції та результати можуть бути впроваджені у розробку спецкурсів із підготовки магістрів спеціальностей 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво) та 025 Музичне мистецтво.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка № 1161/17 від 23 травня 2018 р.), Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка (довідка № 2407 від 1 жовтня 2018 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1800 від 23 листопада 2018 р.).

Апробацію отриманих результатів дослідження здійснено у формі виступів і доповідей на міжнародних конференціях: «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015, 2016); «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах Європи та Азії» (Переяслав-Хмельницький, 2015); «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (Київ, 2017, 2018); «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2017); «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017); «Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору» (Одеса, 2017); «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачево, 2018); на всеукраїнських конференціях: «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (Мукачево, 2016); «Проблеми мистецько-педагогічної освіти: здобутки, реалії та перспективи (Суми, 2018); «Мистецька освіта України: проблеми теорії і практики» (Ніжин, 2018); «Сучасне мистецтво: науково-методичний та практичний аспекти» (Умань, 2018).

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлено у 10 публікаціях автора, з них 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому зарубіжному виданні, 4 праці апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із анотацій, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури до кожного розділу (387 найменувань, з них 13 – іноземними мовами), загальних висновків, додатків. Повний обсяг дисертації – 282 сторінки, основний зміст викладено на 193 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; вказано методологічні та теоретичні основи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено дані щодо впровадження та апробації результатів дисертації, публікацій, структури та обсягу дисертації.

У першому розділі **«Психолого-педагогічні передумови формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки»** уточнено сутність феномену ставлення, досліджено категорію «цінність» у проекції філософських, психологічних та педагогічних наукових підходів, виявлено особливості творчої самореалізації вчителів музики та актуалізовано проблему формування ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі навчання; в методико-педагогічному аспекті розкрито сутність поняття «художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації», побудовано компонентну структуру художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

На основі аналізу наукових психологічних джерел та їх узагальнення визначено поняття ставлення (в педагогічному сенсі) як вибірково-індивідуальний зв'язок суб'єкта (студента) з об'єктом ставлення (творча самореалізація), що базується на взаємодії учасників освітнього процесу, виражається в діях, реакціях та сприяє виробленню системи ціннісних ставлень до процесу самореалізації та продуктів творчої діяльності. Аргументовано, що система ціннісних ставлень включає емоції, професійний інтерес, потреби та власну діяльність особистості (С. Богович, К. Власенко, О. Коробова, В. М'ясищев, В. Семиченко, О. Черепехіна).

Виділено базові параметри ставлення особистості до подій і явищ (широта, інтенсивність і ступінь усвідомлення ставлення); ознаки (задана суб'єктом векторизованість психічного акту, вибірковість, установка на оцінку (позитивну, негативну, індіферентну), схильність (ступінь готовності до певного способу дії); класифікацію (вітальні, прагматичні, пізнавальні, ціннісні). Доведено, що специфічною характеристикою «ставлення» є її оціночний характер.

У контексті дослідження проблеми цінності виявлено два філософські напрями: натуралістичний, що трактує цінності як вираження природних потреб людини, і антинатуралістичний (трансценденталістський), що розглядає цінності, як такі, що являють собою «ідеальні сутності», сфери

яких знаходяться поза досвідом людини і не залежать від її інтересів (В. Віндельбанд, І. Кант, І. Москвіна, Д. Мур, Г. Мюнстенберг, Т. Парсонс, С. Пеппер, Р. Перрі, О. Петінова, Г. Ріккерт). Представлено підходи щодо класифікації категорії цінність, а саме: об'єктивний (природне благо, корисність результатів діяльності; соціальне благо, прогресивне і регресивне значення історичних подій; культурна спадщина минулого); суб'єктивний (громадянські установки, оцінки, цілі, програми, концепції, теорії) та абсолютний (життя, здоров'я, знання, прогрес, справедливість, гуманність, духовна досконалість людини) (Т. Авксентьева, С. Анісімов, А. Кірьякова). Зазначено, що при класифікації категорії «цінність» увага звертається на дві ознаки: що саме оцінюється і на підставі чого оцінюється.

Особливу увагу приділено опрацюванню функцій «цінності», що визначаються за сферами впливу на світогляд і діяльність людини: аксіологічна, яка є умовою процесу життєдіяльності людини; світоглядна – одна із форм відображення дійсності; соціальна, що виступає як форма міжособистісних відносин у суспільстві; культурно-репродуктивна, при якій цінність є способом передачі і репродукції матеріалів культури; культурно-формотворча, як джерело і засіб створення нових культурних форм і типів культури взагалі; комунікативна, що орієнтована на комунікацію; транс-історична, що виникає внаслідок часової тривалості цінностей (О. Невмержицька).

На підставі проведеного теоретичного аналізу виділено найбільш істотні риси категорії «цінність»: об'єктивність за своїм змістом, різномістовність, суб'єктивність за вираженням, здійснення нормативно-регулюючого впливу на поведінку людини, різний ступінь вираженості ціннісного ставлення, різний ступінь значущості цінності для людини (С. Шалова).

З'ясовано, що як на діяльність взагалі, так і на формування ціннісного ставлення суб'єкта, істотно впливають ціннісні орієнтації, які є одним із центральних особистісних утворень, виражають свідоме ставлення людини до соціальної дійсності та визначають мотивацію її поведінки (С. Анісімов, Л. Архангельський, Л. Буєва, О. Здравомислов, М. Каган, І. Фролов та ін.) Ціннісні орієнтації трактується як «спрямованість особистості на засвоєння певних цінностей для задоволення своїх потреб» (П. Ігнатенко). Визначено, що ціннісні ставлення конкретизуються і мають такі форми: цінності спілкування, культурні цінності, цінності самореалізації.

На основі аналізу функції самореалізації особистості, виділено такі її характеристики: самостійність – здатність до планування, регулювання, цілеспрямованості своєї діяльності, до рефлексії себе й інших; свобода – здатність особистості до автономної поведінки (свободи вибору, дії, рішення), саморегуляції, волі і міжсуб'єктної взаємодії; творчість – здатність до концентрації творчих зусиль, креативності в діяльності, незалежності в судженнях і відповідальності за свої дії і вчинки.

Представлено дві основні тенденції у визначенні сутності дефініції творчості: перша – творчість є створення принципово нового; друга тенденція передбачає можливість суб'єктивної творчості (О. Самсонова).

Доведено, що творчість учителя музики – це вид професійного самовиявлення, який передбачає синтез різних форм діяльності, умінь, навичок, здібностей, особистісних якостей, що реалізуються у: просвітницько-репрезентаційній діяльності (художньо-образна вербальна інтерпретація змісту музичного твору та музично-виразних засобів його втілення; організація доцільної педагогічної комунікації); музичній творчості у вигляді композиції, імпровізації, добору акомпанементу за слухом, виконавства. На основі категоріального аналізу ключових понять визначено сутність дефініції художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації як вибіркового цілеспрямованого налаштування особистості на об'єктивацію власних творчих ресурсів у галузі мистецької творчості через усвідомлення художньої цінності мистецтва та здатності продукувати їх у фаховому навчанні та викладацькій діяльності.

Запропоновано структуру художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі навчання, яка складається з таких компонентів: емотивно-мотиваційний, підґрунтям якого є емоційні переживання до мотивації осягнення музичного мистецтва й відповідної музично-творчої діяльності; художньо-когнітивний, який обумовлює систему знань про сутність, структуру, функції та особливості ціннісного ставлення; творчо-конативний, що зумовлює практичне втілення художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації в навчальній діяльності студентів; оцінно-корекційний, спрямований на пошук стратегій самокорекції та самовдосконалення у творчій діяльності.

Таким чином, у розділі розкрито сутність феномену ставлення та ціннісне ставлення в філософському і психолого-педагогічному контекстах, з'ясовано зміст та структуру художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

У другому розділі **«Методичні засади дослідження та формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки»** обґрунтовано методику, наукові підходи та принципи, педагогічні умови та методи формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації.

Виходячи з того, що ціннісне ставлення до творчої самореалізації базується на суб'єктивному усвідомленні цінностей творчої діяльності, результатом якого є визнання явищ музичного мистецтва і пов'язаної з ним виконавської діяльності, підґрунтям для пошуку методичних засад формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації визначено два положення: теорія цінностей Ш. Шварца про спрямованість релевантних цінностей на цілі і мотивацію та концепція про особливості процесу творення, який власне є цінністю та значно впливає на зміну системи цінностей особистості. Відповідно набувають ознак художньої цінності засоби, якими створюється та транслюється у процесі виконавської діяльності художньо-образний зміст музичного твору.

На основі опрацювання методологічних засад дисертаційної роботи обґрунтовано наукові підходи та принципи, що забезпечували як дослідницький процес, так і процес формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації. В основу методики покладено такі наукові підходи: аксіологічний, який уможливив інкорпорацію категорії цінність в освітній процес, що, в свою чергу, спрямовує особистість майбутнього вчителя музики до руху, самоорганізації, розвитку внутрішніх ресурсів, які визначають успішність формування системи ціннісних орієнтацій (О. Антонова, С. Вітвицька, В. Сластьонін); особистісно-діяльнісний, що передбачає рівнопартнерське навчальне співробітництво педагога й студента в спільному виконанні навчальних завдань на основі діалогу (Н. Верченко, Д. Паньков); тринітарний, що забезпечує фахову підготовку майбутніх учителів музики на основі синтезу методів навчання теоретико-проблемних, інформаційно-репродуктивних та інструктивно-конструктивних, відображаючи тріаду «знаю – роблю – мислю» (Г. Афоніна, Р. Баранцев, О. Железнякова); холістський, який визначає процес формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації як безперервний перебіг уявлень, знань, умінь, навичок студентів, де передчасні стають відправними елементами виникнення нових смислоутворень (Л. Василенко, С. Клепко, К. Міллер); творчо-ставленницький, що забезпечує формування суб'єктивно-позитивного ставлення студентів до творчої навчальної діяльності та організацію видів діяльності, які найбільше впливають на формування позитивного ставлення до творчості (Т. Дарханова, М. Стрекаловська); емоційно-комунікативний, який активізує усвідомлення емоційно-образної природи музичного мистецтва та передбачає занурення в художнє середовище, що є чинником формування у студентів художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації (Е. Дегірменджі, М. Каган).

Обґрунтовано принципи формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки: аксіологічному підходу відповідає принцип становлення ціннісного самовизначення – усвідомлений вибір професійних цінностей, визначення вектору професійного розвитку (О. Вітковська, Г. Несен, Л. Сохань); особистісно-діяльнісному підходу відповідає партисипативний, що спрямовує педагогічний процес на реалізацію стану щільної інтеракції (О. Дубасенюк, О. Вознюк, Ю. Сімакова); тринітарному підходу – принцип додатковості та триєдності, що виражається в формулі «невизначеність – додатковість – визначеність», в якій феномен «додатковості» розглядається як третій елемент, що об'єднує і гармонізує два взаємовиключних (О. Железнякова, В. Хютт); холістському підходу – принцип емерджентності, що орієнтує на встановлення взаємозв'язків між компонентами навчального матеріалу (Л. Масол, І. Малафійк) та когерентності, спрямованого на синхронізацію структур процесу навчання (Т. Затеева, В. Тоискин); творчо-ставленницькому підходу – принцип творчо-діялісної орієнтованості (ставлення формується лише під час активної діяльності суб'єкта (Н. Мойсеюк, С. Рубінштейн, В. Серіков)) та принцип

цілеспрямованості, зорієнтований на усвідомлення завдань навчання в сучасній школі (Т. Туркот, В. Чайка); емоційно-комунікативному – принцип інтелектуальної емоційності (здатність студентів висловлювати емоції в процесі аналізу творів мистецтва, використовувати емоції під час комунікації, використовувати почуття під час мислення (Л. Колісник, І. Філіпова)) та ціннісного самовираження, при якому фахова діяльність сприймається студентом як особистісно цінна та значуща (С. Вітвицька, Хуан Яцян).

Узагальнення педагогічного досвіду та наукових джерел методичного характеру дозволило обрати педагогічні умови формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки: інтенсифікація системи самостійної роботи студентів у рамках фасилітаторської діяльності викладача, спрямованої на розвиток творчого потенціалу та інноваційну діяльність майбутніх учителів музики; залучення до емоційного та раціонального видів оцінної діяльності як ключових механізмів формування у студентів ціннісного ставлення до об'єктів пізнавальної діяльності; забезпечення інтеграції та посилення практичної налаштованості дисциплін фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Використання методу теоретичного моделювання дозволило розробити модель методики формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки (рис. 1), що передбачає поетапне запровадження зазначених педагогічних умов. На першому, емоційно-чуттєвому, етапі застосовано такі методи: емпauerменту (розширення можливостей залучення до емоційного та раціонального видів оцінної діяльності, як ключових механізмів формування у студентів ціннісного ставлення до об'єктів пізнавальної діяльності), ідеалізації (ініціювання уявлення про ідеальне вирішення проблеми), інверсії (вирішення творчої задачі в нетрадиційних напрямках); прогнозування ідеї за музичною ілюстрацією (вербальне резюме на незнайомий музичний фрагмент); творчого саморозвитку (переосмислення існуючого досвіду). На другому, оцінному, етапі – реалізація умови забезпечувалася у навчальному процесі низкою педагогічних методів: критичного мислення (обґрунтування цінності інформації, здатність генерувати свою позицію на основі фактів й аргументів); брейнстормінгу (групове формування ідеї вирішення задачі); метод музичного редагування (комбінування, зміна, доповнення нотного тексту); ідентифікації (цінність повідомлення для вибраної реципієнтської аудиторії). На третьому, ставленському, етапі було впроваджено методи: трансдисциплінарності (вихід за межі окремих дисциплін, бачення предмета у всій його складності); художньо-дослідницький метод (творче застосування знань, формування досвіду самостійного творчого пошуку); музично-виконавської імпровізації, варіаційності, підголосної поліфонії.

Таким чином, у розділі обґрунтовано та змодельовано методику, що надає уявлення про мету, наукові підходи, принципи, етапи, педагогічні умови, методи та рівні формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки.

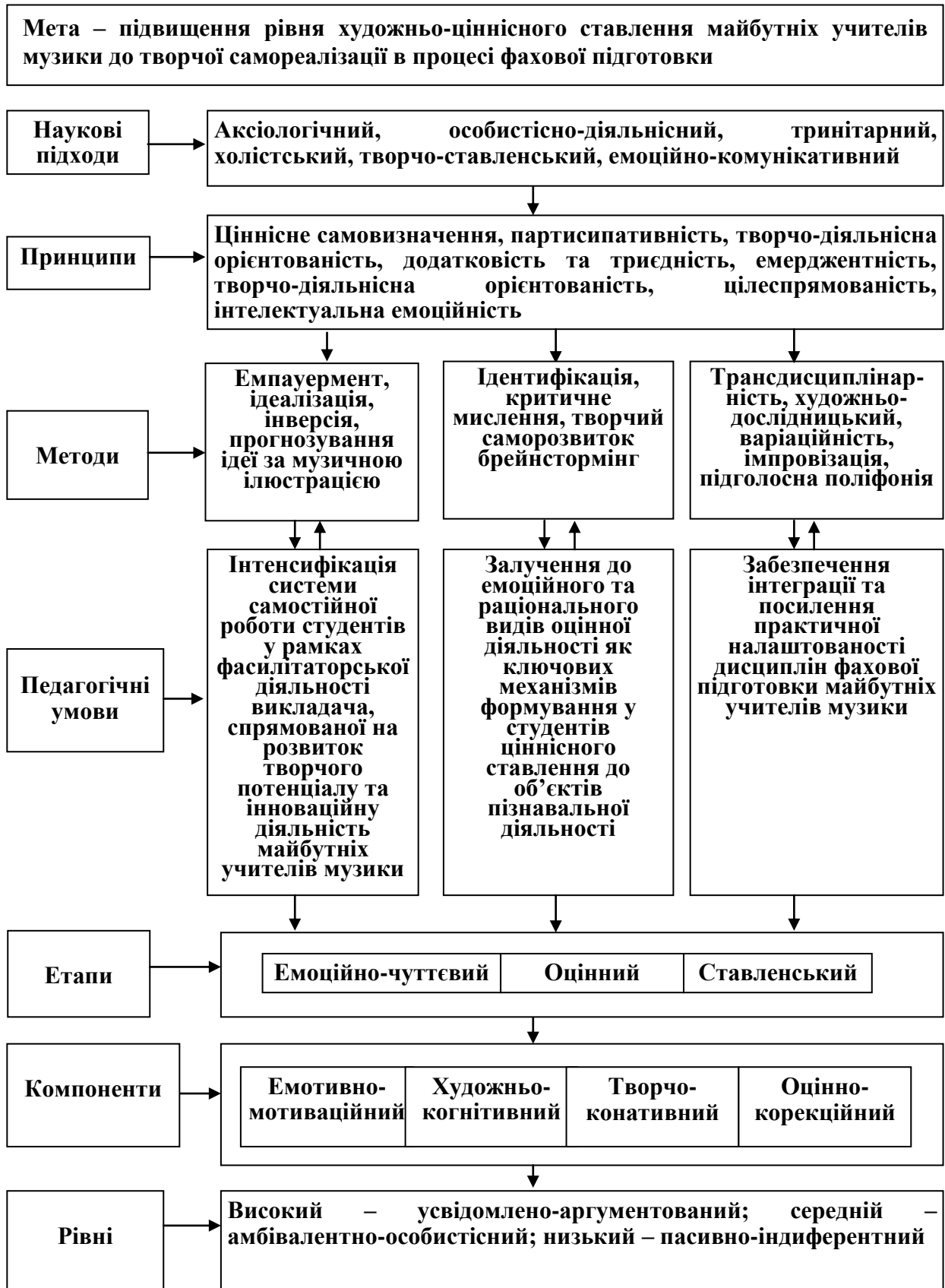

Рис. 1. Модель методики формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота щодо формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки» розкрито зміст, процедуру та результати констатувального та формувального експериментів з метою перевірки ефективності розробленої методики формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки.

Виходячи зі структури досліджуваного феномена, розроблено й науково обґрунтовано критерії та показники сформованості художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації у студентів закладів вищої освіти, а саме: емоційно-інспіраційний, художньо-смысловий, творчо-процесуальний, діяльнісно-вольовий.

Емоційно-інспіраційний критерій оцінював рівень сформованості емотивно-інформаційного компоненту та визначав якість прийняття чи неприйняття студентами спрямованості на творчу діяльність у процесі опанування виконавськими вміннями, а також рівень емоційного відгуку на різні форми стимулювання творчої діяльності, здатність до емоційно-оцінної діяльності. Означений критерій включав такі показники: емоційна активність або емоційна пасивність у процесі сприйняття, аналізу та інтерпретації творів музичного мистецтва різних стилів і жанрів; рівень самостійності студентів під час виконання навчальних завдань; вектор ставлення (позитивне – негативне – індіферентне) до стимулюючих творчу діяльність навчальних завдань.

Художньо-смысловий критерій обрано для оцінювання елементів художньо-когнітивного компоненту оцінював рівень сформованості та був спрямований на виявлення якісної характеристики системи знань про сутність, функції та особливості ефективної діяльності сучасного вчителя музики, оцінку власної діяльності у контексті її співвідношення з потребами сьогодення. До пізнавально-когнітивного критерію віднесено такі показники: ступінь здатності до опанування поліфункціональною характеристикою змісту фахових знань, рівень готовності до репрезентативної діяльності як форми творчої самореалізації; ступінь осмислення результативності використання творчо-орієнтованого підходу в процесі навчання у класі основного музичного інструмента та концертмейстерського класу.

Творчо-процесуальний критерій обрано для оцінювання елементів творчо-когнітивного компоненту та спрямовано на виявлення кількісного і якісного рівня знань і вмінь теоретичної та практичної скерованості, що сприяють успішному формуванню ціннісного ставлення до процесу та результатів творчої діяльності. До творчо-процесуального критерію віднесено такі показники: рівень ґрунтовності теоретичних знань і практичних вмінь (гармонізація мелодії, транспонування, техніка функціонального забезпечення, імпровізація, варіювання, транспонування, а також складання художньо-вербальних текстів); рівень активності або пасивності у ході вирішення інструментально-виконавських та

проектувально-творчих завдань; ступінь самоактуалізації в процесі творчої діяльності.

Діяльнісно-вольовий критерій обумовлював рівень сформованості оцінно-корекційного компонента та визначав ключовий аспект процесу формування ціннісного ставлення студентів-музикантів. Показниками цього критерію визначено: рівень розвиненості музично-виконавчої ініціативи; об'єм потреби та фіксованість здатності до висування нових ідей, пропозицій; рівень сформованості емоційної обізнаності в ситуаціях непередбаченості.

У процесі констатувального експерименту застосовано методи анкетування, педагогічного спостереження, опитування, ціннісного аналізу, художньо-творчих завдань, тестування (адаптований тест щодо виявлення готовності студентів до інноваційної діяльності «Методика оцінки рівня інноваційного потенціалу студентського колективу» (модифікація методики Т. Морозової); «Карта педагогічної оцінки здібностей студента до інноваційної діяльності»; «Здібності педагога до творчого саморозвитку» (І. Нікішина); опитувальник «Емоційний інтелект» Д. Люсіна (EmIn), тести ТАСК, онлайн-тест «Критичне мислення».

Обрахування результатів експерименту проводилось у відповідності до трьох рівнів сформованості художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації: високий – усвідомлено-аргументований (8%), середній – амбівалентно-особистісний (43%), низький – пасивно-індиферентний (49%). У експерименті взяли участь 72 особи (студенти 2–4 курсів). Методом формувального експерименту перевірено ефективність запропонованої поетапної методики.

На першому, емоційно-чуттєвому, етапі – здійснено вплив на елементи емотивно-мотиваційного компонента. Застосовано педагогічну умову інтенсифікації системи самостійної роботи студентів у рамках фасилітаторської діяльності викладача, спрямованої на розвиток творчого потенціалу та інноваційну діяльність майбутніх учителів музики. Визначено, що цікавими для студентів були методи: емпайерменту, ідеалізації, прогнозування ідеї за музичною ілюстрацією, творчого саморозвитку. Домінуючими були принципи: творчо-діяльнісної орієнтованості, ціннісного самовизначення.

На другому етапі – оцінному, цілеспрямовано здійснювався вплив на елементи художньо-когнітивного компонента із впровадженням педагогічної умови залучення до емоційного та раціонального видів оцінної діяльності як ключових механізмів формування у студентів ціннісного ставлення до об'єктів пізнавальної діяльності. Особливу увагу приділено впровадженню методів ідентифікації, критичного мислення, музичного редагування, брейнстормінгу. На другому етапі експериментальної роботи обрано принципи: емерджентності, додатковості та триєдності.

На третьому, ставленському, етапі здійснювався вплив на елементи творчо-конативного та оцінно-корекційного компонентів із впровадженням педагогічної умови забезпечення інтеграції та посилення практичної

налаштованості дисциплін фахової підготовки майбутніх учителів музики; принципів творчо-діяльної орієнтованості, цілеспрямованості, інтелектуальної емоційності; методів трансдисциплінарності, музично-виконавської імпровізації, варіаційності, художньо-дослідницького.

Здійснено моніторинг якості сформованості компонентів художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики після кожного етапу. Остаточні підсумки визначено шляхом зіставлення отриманих результатів. Синхронно з проведенням моніторингу підвищення якості за кожним із критеріїв проведено контрольні зрізи у КГ.

Перевірку отриманих результатів здійснено за допомогою критерію Фішера та величини дельти. Порівняльні результати подано у таблиці 1.

Підсумкові розрахунки зафіксували такі зміни: в ЕГ кількість досліджуваних високого рівня зросла з 8,3% до 36,1%, середнього рівня – з 41,7% до 52,8%, натомість кількість досліджуваних низького рівня знизилася з 50,0% до 11,1%. У КГ ситуація склалася дещо інша: кількість досліджуваних високого рівня зросла з 8,3% до 19,4%, середнього рівня залишилася незмінною – 44,4%, низького рівня змінилася з 47,3% до 36,2%.

Таблиця 1

Порівняльні результати формульовального експерименту

Рівні	ЕГ				КГ			
	До початку		Наприкінці		До початку		Наприкінці	
	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%	Абс.	%
Усвідомлено-аргументований	3	8,3	13	36,1	3	8,3	7	19,4
Амбівалентно-особистісний	5	41,7	19	52,8	16	44,4	16	44,4
Пасивно-індиферентний	18	50,0	4	11,1	17	47,3	13	36,2

Таким чином, перевірка отриманих результатів підтвердила ефективність розробленої методики формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики в процесі фахової підготовки.

У дисертаційній роботі представлено теоретичне обґрунтування та запропоновано нове методичне вирішення проблеми формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики. Отримані результати проведеного дослідження та вирішення поставлених завдань дали підстави дійти таких **висновків**:

1. Розкрито сутність феномену ставлення та ціннісного ставлення в філософському і психолого-педагогічному контекстах. Ставлення в педагогічному контексті розуміємо як вибірково-індивідуальний зв'язок суб'єкта (студента) з об'єктом ставлення (творча самореалізація), що базується на взаємодії учасників освітнього процесу, виражається в діях, реакціях та сприяє виробленню системи ціннісних ставлень до процесу самореалізації та

продуктів творчої діяльності. Ціннісне ставлення особистості – вибіркоче суб'єктивне усвідомлення значущості явища або предмета, яке є результатом їх раціонального та емоційного сприйняття, об'єктивується в процесі інтеріоризації особистістю спонукальних мотивів та їх переходу у цілеспрямовану діяльність.

Визначено, що ціннісне ставлення існує як цілеспрямована система, яка здатна до самоорганізації (самостійної зміни власної структури); певні цінності створюються в процесі творчої діяльності, яка являється способом самовираження та саморозвитку особистості; цінності і ціннісне ставлення регулюють реалізацію потреб особистості та являються мотиваційним стимулом у навчальному процесі. Виявлено, що дієвими механізмами формування ціннісного ставлення до творчої самореалізації є пошук, оцінка, вибір, проекція цінностей.

2. З'ясовано зміст та структуру художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки. Виявлено сутність поняття «художньо-ціннісне ставлення до творчої самореалізації» майбутніх учителів музики в процесі навчання як вибіркового цілеспрямованого налаштування особистості на об'єктивацію власних творчих ресурсів у галузі мистецької творчості через усвідомлення художньої цінності мистецтва та здатності продукувати їх у фаховому навчанні та викладацькій діяльності.

Визначено структуру художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики, яка складається з таких компонентів: емотивно-мотиваційний (будується на емоційному сприйнятті як творів музичного мистецтва, так і ставлення до запропонованих видів творчої діяльності); художньо-когнітивний (охоплює досвід художньо-інтерпретаційного аналізу музичного матеріалу та емоційно-образного виконавського відтворення, концертмейстерської роботи і творчого музикування); творчо-конативний (активізує здатність майбутніх учителів музики діяти практично в контексті реалізації художньо-ціннісного ставлення до творчості); оцінно-корекційний (відповідає за управління діями студентів в оціночних ситуаціях з метою формування у них ціннісного ставлення).

3. Обґрунтовано методику формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки, яка ґрунтується на аксеологічному, особистісно-діяльнісному, тринітарному, холистському, творчо-ставленницькому та емоційно-комунікативному наукових підходах. Запропонована методика містить низку взаємопов'язаних елементів, а саме:

- принципи (ціннісного самовизначення, партисипативності, творчо-діяльнісної орієнтованості, додатковості та триєдності, емерджентності, цілеспрямованості, інтелектуальної емоційності);

- педагогічні умови (інтенсифікація системи самостійної роботи студентів у рамках фасилітаторської діяльності викладача, спрямованої на розвиток творчого потенціалу та інноваційну діяльність майбутніх учителів

музики; залучення до емоційного та раціонального видів оцінної діяльності як ключових механізмів формування у студентів ціннісного ставлення до об'єктів пізнавальної діяльності; забезпечення інтеграції та посилення практичної налаштованості дисциплін фахової підготовки майбутніх учителів музики);

– методи (емпауерменту, ідеалізації, інверсії, прогнозування ідеї за музичною ілюстрацією, творчого саморозвитку (на першому етапі – емоційно-чуттєвому); критичного мислення, брейнстормінгу, емпіауерменту, музичного редагування, ідентифікації (на другому етапі – оцінному); трансдисциплінарності, музично-виконавської імпрровізації, варіаційності, художньо-дослідницького методу (на третьому етапі – ставленському)).

4. Визначено критерії та показники оцінювання рівня сформованості художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки. Оцінювання емотивно-інформаційного компоненту здійснювалося за допомогою емоційно-інспіраційного критерію, художньо-когнітивного компоненту – за художньо-смысловим критерієм, творчо-конативного компоненту – за творчо-процесуальним критерієм, рівень сформованості оцінно-корекційного компоненту – за діяльнісно-вольовим критерієм. Обрахування результатів експерименту проведено відповідно до трьох рівнів сформованості художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики: високий – усвідомлено-аргументований; середній – амбівалентно-особистісний; низький – пасивно-індиферентний.

5. Експериментально перевірено ефективність методики формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки, що підтверджується відмінністю в показниках діагностувальних зрізів експериментальних і контрольних груп. На основі статистичної обробки результатів і узагальнення отриманих даних експериментальної роботи з'ясовано, що кількість досліджуваних високого рівня в ЕГ зросла з 8,3% до 36,1%, середнього рівня – з 41,7% до 52,8%, натомість кількість досліджуваних низького рівня впала з 50,0% до 11,1%. У КГ ситуація склалася дещо інша: кількість досліджуваних високого рівня зросла з 8,3% до 19,4%, середнього рівня залишилася незмінною – 44,4%, низького рівня знизилася з 47,3% до 36,2%.

Встановлено, що ефективне формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки можливе шляхом запровадження комплексу означених принципів, педагогічних умов і методів. Отримані під час формувальної роботи результати засвідчили доцільність впровадження її до освітнього процесу в педагогічних університетах.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки. Перспективними напрямками дослідження є вивчення технологій формування художньо-

ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі опанування дисциплінами, які включають творчо-продуктивні, музично-презентаційні та художньо-аналітичні форми діяльність студентів.

Основні наукові результати дослідження висвітлено в таких працях автора

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Жень, Сіньян (2017). Формування креативності майбутнього вчителя музики засобами триз-технологій. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 1 (9), 123–128.

2. Жень, Сіньян (2017). Сутність і якісні характеристики процесу самореалізації вчителя. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 5 (118), 34–39.

3. Жень, Сіньян (2018). Формування художньо-ціннісного ставлення до мистецтва в майбутніх учителів музики. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*, 2 (121), 36–40.

4. Жень, Сіньян (2018). Зміст і компонентна структура художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики. *Актуальні питання мистецької освіти та виховання*, 1 (11), 76–84.

5. Жень, Сіньян (2018). Педагогічні умови формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, № 6 (80), 176–186.

Стаття у науковому зарубіжному виданні

6. Ren, Xinyang (2018). Interdisciplinary character of defining of the category «Value». *The scientific heritage*, 24, p. 2, 20–23.

Праці апробаційного характеру

7. Жень, Сіньян (2017). Формування індивідуально-виконавського стилю майбутнього вчителя музики. *Стратегії підвищення якості мистецької освіти в контексті змін сучасного соціокультурного простору: матеріали і тези I Міжнародної науково-практичної конференції*, 34–35.

8. Жень, Сіньян (2017). Сутність процесу самореалізації особистості. *Проблеми якості дошкільної освіти і професійної підготовки майбутніх педагогів у вищій школі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, 30–31.

9. Жень, Сіньян (2018). Сучасні підходи в контексті удосконалення інструментальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали та тези IV Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів*, 37–41.

10. Жень, Сіньян (2018). Якісні характеристики процесу самореалізації вчителя музичного мистецтва. *Сучасне мистецтво: науково-методичний та практичний аспекти: матеріали та тези всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю*, 24–25.

Жень Сіньян. Методика формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації в процесі фахової підготовки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. – Суми, 2019.

Дисертація є комплексним дослідженням у галузі теорії та методики музичного навчання щодо проблеми формування художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації. Розкрито сутність феномену ставлення та ціннісного ставлення в філософському і психолого-педагогічному контекстах. З'ясовано зміст та структуру художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки. Обґрунтовано методику формування художньо-ціннісного ставлення до творчої самореалізації майбутніх учителів музики у процесі фахової підготовки. Визначено критерії та показники оцінювання рівня сформованості художньо-ціннісного ставлення майбутніх учителів музики до творчої самореалізації у процесі фахової підготовки. Експериментально перевірено ефективність розробленої методики.

Ключові слова: методика, формування, ставлення, ціннісне ставлення, художньо-ціннісне ставлення, творча самореалізація, майбутні учителі музики, процес фахової підготовки.

Жень Синьян. Методика формирования художественно-ценностного отношения будущих учителей музыки к творческой самореализации в процессе профессиональной подготовки. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Сумской государственной педагогической университет имени А. С. Макаренко. – Сумы, 2019.

Диссертация является комплексным исследованием в области теории и методики музыкального обучения по проблеме формирования художественно-ценностного отношения будущих учителей музыки к творческой самореализации. Раскрыта сущность феномена «отношение» и ценностного отношения в философском и психолого-педагогическом контекстах. Выявлены содержание и структура художественно-ценностного отношения будущих учителей музыки к творческой самореализации в

процессе профессиональной подготовки. Обоснована методика формирования художественно-ценностного отношения к творческой самореализации будущих учителей музыки в процессе профессиональной подготовки. Определены критерии и показатели оценки уровня сформированности художественно-ценностного отношения будущих учителей музыки к творческой самореализации в процессе профессиональной подготовки. Экспериментально проверена эффективность разработанной методики.

Ключевые слова: методика, формирование, отношение, ценностное отношение, художественно-ценностное отношение, творческая самореализация, будущие учителя музыки, процесс профессиональной подготовки.

Ren Xinyang. Methodology of formation of future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization in the process of professional training. – On the rights of manuscript.

Thesis for Candidate of Pedagogical Sciences degree in specialty 13.00.02 – theory and methods of musical education. – Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko. – Sumy, 2019.

Thesis is a comprehensive study in the field of theory and methods of musical education on the problem of formation of future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization.

The essence of phenomenon of attitude and value attitude in the philosophical and psychological-pedagogical contexts is revealed.

The content and structure of future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization in the process of professional training are revealed. The essence of the concept of “artistic-value attitude to creative self-realization” of future music teachers in the process of training is revealed. The structure of artistic-value attitude of future music teachers, which consists of emotive-motivational, artistic-cognitive, creative-conative, evaluative-correctional components, is determined.

The methodology of formation of future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization in the process of professional training, which is based on the trinitarian, holistic, attitude, constructive-activity and emotional-communicative scientific approaches, is substantiated and contains a number of interrelated elements, namely: pedagogical principles (value self-determination, creative-activity orientation, additionality, emergence, purposefulness, intellectual emotionality); pedagogical conditions (intensification of the system of students' independent, within the framework of teacher's facilitating activity, aimed at developing creative potential and innovative activity of future music teachers; involvement in emotional and rational types of evaluation activity as key mechanisms for the formation of students' value attitude to objects of cognitive activity; ensuring integration and strengthening of the practical adjustment of the disciplines of professional training of future music teachers); methods (empowerment, idealization, inversion, prediction of the idea by musical

illustration, creative self-development (at the first stage – emotional-sensual), critical thinking, brainstorming, empowerment, musical editing, identification (at the second stage – evaluative), transdisciplinarity, musical-performing improvisation, variation, artistic-research method (at the third stage – attitude)).

The criteria and indicators of evaluation of formation of future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization in the process of professional training are determined. Three levels of formation of future music teachers' artistic-value attitude are revealed: high – conscious-reasoned; medium – ambivalent-personality; low – passive-indifferent.

The effectiveness of the methodology of forming future music teachers' artistic-value attitude to creative self-realization in the process of professional training is experimentally verified, which is confirmed by the difference in the indicators of diagnostic tests of the experimental and control groups at the final stage of the study.

Key words: methodology, formation, attitude, value attitude, artistic-value attitude, creative self-realization, future music teachers, process of professional training.

Підписано до друку 21.02.2019 р. Формат 60X90/16. Гарн. News Times.
Друк ризогр. Папір офсет. Умовн. друк. арк. 0,9.
Тираж 100 прим.

Надруковано в редакційно-видавничому відділі
СумДПУ імені А. С. Макаренка

40002, м. Суми, вул. Роменська, 87.